

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

HALLITUKSEN
KÄRKIHANKE

Etunimi Sukunimi 4/12/2016

Keski-Suomen SOTE 2020 kutsuu

hankekumppanuudesta kiinnostuneita toimijoita, kuntia,
yrityksiä, järjestöjä, seurakuntia, asukkaita ja muita
toimijoita, hakukonsortio-infoon

6.10.2016

JYVÄSKYLÄ

5.10.2016 ohjelma

12.00 STM:N kärkihanke 3 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma

- Kuvaus kärkihankkeesta
- Hakujulistuksen läpikäyminen

Mitä Keski-Suomessa

- Kuinka on edetty ja jatkosuunnitelmat

13.00 Maakunnallinen hankehakemus - Ketkä haluavat olla mukana ja millä tavalla?

- Otakantaa –esittely
- Sähköpostihakemus –esittely
- Yhteistä keskustelua

Palveluissa on johtamisen, kohtaamisen ja yhteensovittamisen haasteita

Palvelut ovat hajautuneet monelle sektorille ja moneen toimipisteeseen.

Palvelut on järjestetty pääosin hallintokunta- ja organisaatiolähtöisesti.

Asiakastiedot ovat hajautuneet lukuisiin asiakirjoihin ja rekistereihin.

Onnistuuko lasten, nuorten ja perheiden kohtaaminen ja tiedonsaanti palveluista?

Nykytilanne: Lasten ja nuorten hyvinvointi eriarvoistuu - monilla asiat ovat kohtuullisen hyvin mutta 100 yläkouluikäisen joukossa esimerkiksi

- 8 ei pysty keskustelemaan vanhempiensa kanssa asioistaan
- 8 ei ole läheistä ystävää
- 7 joutuu kiusatuksi viikoittain koulussa
- 11 on tyytymätön elämäänsä
- 13 kokee keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta
- 4 näkee vanhempansa humalassa viikoittain
- 3 joutuu usein vanhempien fyysisen kuritusväkivallan uhriksi
- 39 ei juurikaan pidä koulusta
- 11 lukee heikosti
- n. 15 ei ole harrastusta (7-17 v)
- 8 elää pienituloisessa perheessä

(Kouluterveyskysely, WHO koululaiskysely, Lapsiuhritutkimus, OKM/Vapaa-aikaselvitys)

Lasten ja perheiden palvelut valtakunnan tasolla

Kustannukset 2014: Arvio yhteensä 9-12 miljardia €

- lähes 80 % koostuu universaalipalveluista: neuvolat, varhaiskasvatus, koulutus ja oppilashuolto
- vajaa viidennes sosiaali- ja terveystalvveluista
- Resurssit lisääntyneet 2000-luvulla, erityisesti ongelmalähtöisissä palveluissa

Kun mukaan myös välillisesti lapsiin vaikuttavat vanhemprien palvelut, nuorten palvelut sekä lapsiperheiden ja nuorten tulonsiirrot päästään lähemmäs 20 miljardia

-> toimiiko kokonaisuus kustannustehokkaasti?

Hallitusohjelman lähtökohdat

”Lasten ja perheiden hyvinvoinnin ja omien voimavarojen vahvistaminen”

- STM:n Kärkihanke 3 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma välineenä tähän

LAPE hankesuunnitelma

- Hankesuunnitelma on virallistettu 4.4.2016
- http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Hankesuunnitelma_Lapsi-ja%20perhepalveluiden%20muutosohjelma.pdf
- Lapsille ja nuorille oma versio hankesuunnitelmasta
- http://stm.fi/documents/1271139/1953486/Lape_esite_lapsille_ja_nuorille.pdf/bea4789e-cf1d-4052-aa27-da5ad3455fdf
- Projektisuunnitelmat – LAPE muutosohjelman toimeenpanosuunnitelma
- <http://stm.fi/lapsi-ja-perhepalvelut/projektisuunnitelmat>

Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden muutoksen suunta

- Hallintokuntaisista → Lapsi- ja perhelähtöisiin
- Hajanaisista → Yhteensovitettuihin
- Byrokraattisista → Tarpeen mukaisiin ja räätälöityihin
- ”Palokuntatoimista” → Oikea-aikaisiin
- Korjaavista → Ehkäiseviin
- Hankeähkystä → Kokonaisvaltaiseen muutokseen

Muutosta ohjaavat periaatteet

Lapsen oikeudet
ja lapsen etu

Voimavarojen
vahvistaminen

Lapsi- ja
perhelähtöisyys

Perheiden moni-
muotoisuus

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri

JYVÄSKYLÄ

**LAPE
muutos-
kokonai-
suudet:**

**1. Lapsen
oikeuksia ja
tietoperustai-
suutta
vahvistava
toiminta-
kulttuuri**

**2. Lapsi-
ja perhe-
lähtöiset
palvelut**

**Onnistuminen
2019–2025**

**Sopivaa tukea
Oikeaan
aikaan**

TAVOITE LASTEN

HYVINVOINNISSA 2025

- Lasten, nuorten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on parantunut
- Lasten ja nuorten yksinäisyys vähenee
- Jokaisella lapsella on vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde
- Kiusaaminen vähenee
- Jokaisella lapsella/nuorella on harrastus
- Koulupudokkuus vähenee
- Lasten ja nuorten kiinnittyminen kouluun vahvistuu
- Lasten kokema väkivalta vähenee
- Vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien aiheuttamat haitat lapsille vähenevät
- Vanhempien erojen aiheuttamat haitat lapsille vähenevät
- Lasten, nuorten ja vanhempien kokemus osallisuudesta palveluissa paranee
- Perheystävällisten toimintamuotojen käyttö työpaikoilla lisääntyy ja vanhempien kokema työkuormitus vähenee

TAVOITE KUSTANNUKSISSA

- Korjaavien palvelujen kustannusten kasvu on pysäytetty kokeilukunnissa ja alueilla vuoden 2019 tilinpäätöksessä
- Korjaavien palvelujen kustannukset ovat laskeneet vuoteen 2025 mennessä valtakunnallisesti yli 10 % vuoden 2014 tasosta

Kärkihanke 3

LAPSI- JA

PERHEPALVELUIDEN

MUUTOSOHJELMA

Hakujulistus 1.9.2016

Kärkihanke 3 hakujulistus

- Kärkihankkeen kokonaisrahoitus vuosina 2016–2018: 40 miljoonaa euroa ja valtionavustuksiin kohdennettava rahoitus: n. 20 miljoonaa euroa
- Valtionavustusten haku käynnistyy 1.9.2016 ja päättyy 4.11.2016 klo 16:15
- LAPE -kärkihankkeen ohjausryhmän kokous, jossa päätetään avustusesityksestä 14.12.2016
- Sosiaali- ja terveysministeriö tekee avustuspäätökset viimeistään 20.12.2016
- Maakunnallisten muutoshankkeiden toteutus 1.1.2017 - 31.12.2018

Kärkihanke 3 hakujulistus

Valtionavustuksen saaja

- ❑ Valtionavustusta voidaan myöntää kuntien, kuntayhtymien, yleishyödyllisten yhteisöjen ja yritysten muodostamien yhteenliittymien (**hankekonsortioiden**) toteuttamille alueellisille (maakunnallisille) hankekokonaisuuksille. Hankekonsortion tulee valita se taho, joka toimii hankehallinnoijana. Hankehakemuksen valmistelu toteutetaan LAPE -yhteistyörakenteissa

Kärkihanke 3 hakujulistus

Hankkeiden tuki-intensiteetti

- Kuntien ja kuntayhtymien valtionavustus voi olla enintään 80 prosenttia valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksista.
- Järjestöjen, yritysten ja palveluntuottajien taloudelliseen toimintaan myönnettävä valtionavustus voi olla enintään 40 - 60 prosenttia riippuen yrityksen koosta ja hankkeen toteuttamistavasta.
- Ei-taloudelliseen toimintaan myönnettävä valtionavustus on pääsääntöisesti enintään 80 prosenttia valtionavustukseen oikeuttavista kustannuksista.
- Valtionavustus voi olla täysimääräinen, mikäli siihen on erityisen perusteltu syy.
- Omarahoitusosuutena hyväksytään myös hakijoiden henkilöstön oma työ. Mikäli avustuksen saajalle myönnetään kärkihankkeiden valtionavustusta taloudelliseen toimintaan, ei raha-automaattiyhdistyksen myöntämää yleisavustusta kuitenkaan voida käyttää omarahoituksena.

Kärkihanke 3 hakujulistus

Hyväksyttävät kustannukset

Valtionavustukseen oikeuttavia kustannuksia ovat

- 1) Hankkeen välttämättömät hallinnointikustannukset
- 2) Hankkeen henkilöstökustannukset
- 3) Matkakustannukset
- 4) Toimitilojen vuokrat
- 5) Välineiden ja laitteiden kustannukset siltä osin kuin ja siltä ajalta kun niitä on käytetty hankkeessa. Jos tällaisia välineitä ja laitteita ei käytetä hankkeen tarpeisiin koko niiden käyttöikä, tukikelpoisiksi katsotaan ainoastaan poistokustannukset, jotka vastaavat hankkeen kestoa laskettuna yleisesti hyväksytyjen kirjanpitoperiaatteiden mukaan.
- 6) Ulkopuolisista lähteistä markkinaehdoin ostetun tai käyttöluvalla hankitun sopimukseen perustuvan tutkimuksen, tietämyksen sekä konsultoinnin ja vastaavien palveluiden kustannukset, kun niitä on käytetty yksinomaan hanketta varten.
- 7) Muut yleiskustannukset ja toimintakustannukset, mukaan lukien suoraan hankkeesta aiheutuvat materiaalien, tarvikkeiden ja vastaavien tuotteiden kustannukset. Kustannuksiksi voidaan hyväksyä esimerkiksi hankkeen viestinnästä ja tiedotuksesta syntyviä tarpeellisia kustannuksia.

Hyväksyttävien kustannusten tarkentavat ohjeet on kuvattu hyvinvoinnin ja terveyden kärkihankkeiden valtionavustushaun 2016 yhteisohjeessa.

Kärkihanke 3 hakujulistus

1. Relevanssikriteeri:

- Muutoshanke edistää Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman hankesuunnitelman tavoitteita sekä valitun/valittujen kehittämiskokonaisuuksien toimeenpanosuunnitelmien toteutusta
- Muutoshanke kohdistuu selkeästi yhteen tai useampaan tässä hakujulistuksessa määriteltyyn neljään kehittämiskokonaisuuteen siten, että hanke sisällöllisesti kattaa koko valitun kehittämiskokonaisuuden tai valitut kehittämiskokonaisuudet

2. Alueellisen kattavuuden kriteeri:

- Muutoshanke toteutetaan riittävän suurella alueella (maakunnan kaikki tai lähes kaikki kunnat osallistuvat)
- Kehittämiskokonaisuuksien sisällä voi kuntien kesken olla painotuseroja siten, ettei maakunnan jokainen kunta osallistu valitun/valittujen kehittämiskokonaisuuksien kaikkien osa-alueiden toimeenpanoon täysimääräisesti

Kärkihanke 3 hakujulistus

3. Monitoimijaisuuskriteeri:

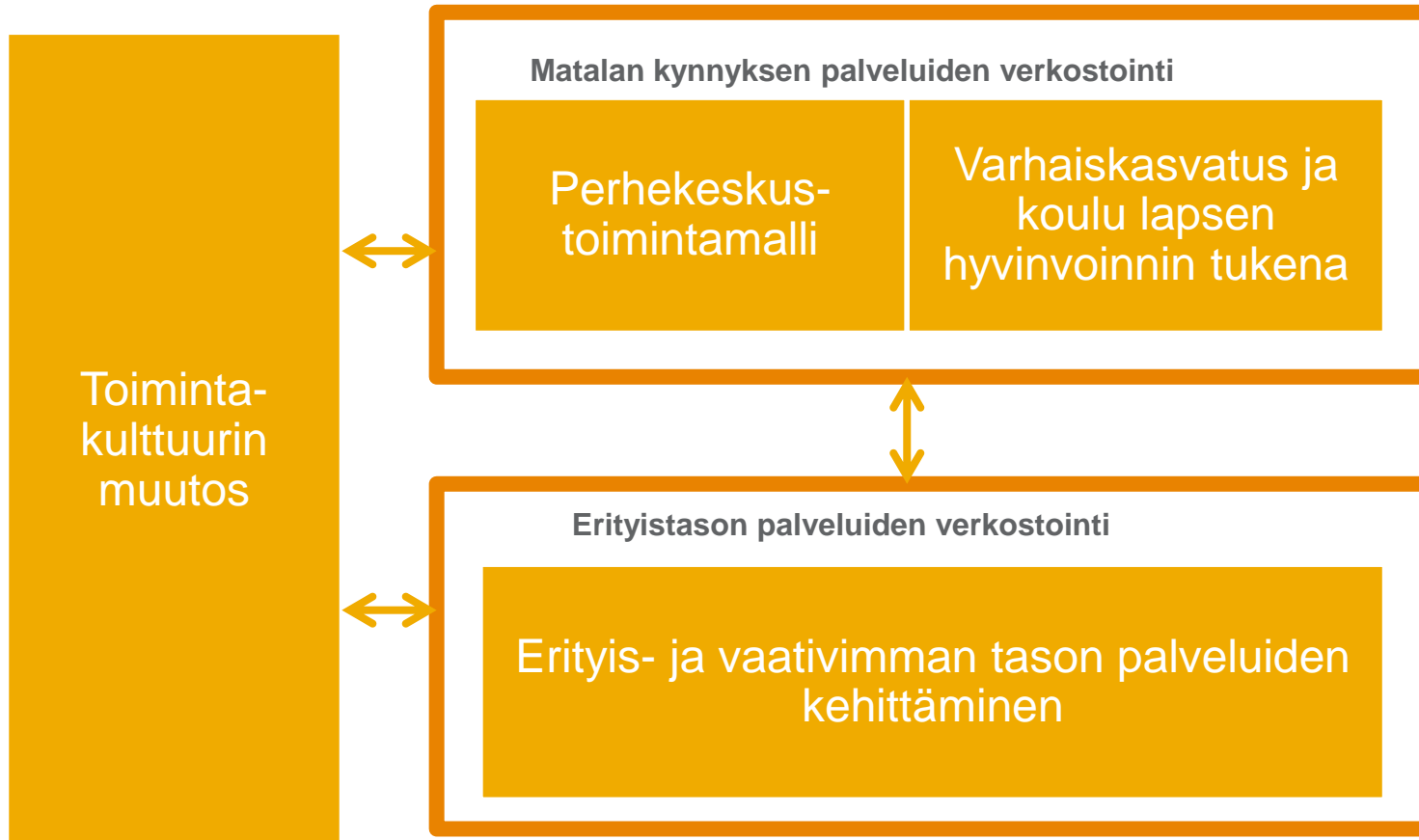
- Maakunnan alueella muutosta toteuttavat yhteistyössä kuntien/kuntayhtymien kanssa järjestöt, seurakunnat, yritykset ja/tai muut toimijat
- Kunnan lasten, nuorten ja perheiden palveluiden osalta usean hallinnonalan mukanaolo on välttämätöntä
- Sivistystoimen osalta mukana voivat olla myös valtioneuvoston ja/tai opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluvan omaavat opetuksen ja koulutuksen järjestäjät

4. Osallisuuskriteeri:

- Lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisesta kehittämistyöhön on laadittu suunnitelma
- Monipuolisuus ja innovatiivisuus lasten, nuorten ja vanhempien osallistumisessa katsotaan hankehakemukselle eduksi

Maakunnalliset kehittämiskokonaisuudet

Lapsen oikeuksia ja tietoperusteisuutta vahvistava toimintakulttuurin muutos

Maakunnallisessa muutostyössä vahvistetaan lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa (kunnissa ja tulevassa maakuntahallinnossa) sekä palveluissa kehittämällä välineitä, pilotoimalla ja ottamalla mahdollisuuksien mukaan käyttöön seuraavia toimintamalleja:

1. Lapsiystävällisen hallinnon toimintamalli
2. Päätösten lapsivaikutusten arviointi
3. Välineet lapsilähtöiseen budjetointiin
4. Perheystävällisen työpaikan toimintamalli

Sekä osallistumalla muiden samaa teemaa kehittävien maakuntien kanssa kansalliseen kehitystyöhön seuraavilla alueilla:

5. Järjestelmä ja välineet lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja palveluiden seurantaan ja raportointiin
6. Edistämällä yhteensovittavaa johtamista ja verkostojohtamista lapsi-, nuoriso- ja perhepalveluissa
7. Uudistamalla ammattilaisten osaamista muutosta tukevaksi

Perhekeskustoimintamallin kehittämiskokonaisuus sisältää seuraavaa:

1. Perhekeskustoimintamalli

- Palveluiden kokonaisuus
- Ydintehtävät ja sisältö mm. tarpeiden tunnistaminen sekä tuen ja avun järjestäminen
- Toimintaperiaatteet ja toimintatavat
- Organisoiminen, johtaminen ja toiminnan yhteensovittaminen

2. Perhekeskustoimintamallin osana kehitetään seuraavia osa-alueita:

- Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen
- Erotilanteen palveluiden kehittäminen lapsen etua, sovinnollisuutta ja toimivaa yhteistyövanhemmuutta
- edistäviksi
- Näyttöön perustuvien varhaisen tuen ja hoidon sekä vanhemmuustaitojen ohjaamisen
- työkalupakkien käyttöönotto
- Turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten sekä heidän perheidensä matalan kynnyksen
- palveluiden kehittäminen

Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena

TOIMENPITEET

Vahvistetaan yhteisöllistä hyvinvointityötä sekä kehitetään sen sisältöjä ja toimintatapoja

- Osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tukevaa toimintakulttuuria vahvistetaan ja kehitetään yhteisöllisen opiskeluhuoltotyön käytänteitä esiopetuksesta lähtien. Samoin tavoittein vahvistetaan varhaiskasvatuksen hyvinvointityötä.
- Vahvistetaan toimintaa ja aikuisten sitoutumista kiusaamisen ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Tuetaan kaverisuhteita sekä tunne- ja vuorovaikutustaitoja varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, koulussa ja oppilaitoksissa.
- Edistetään lasten ja nuorten hyvinvointia tukevaa vapaa-ajan toimintaa ja tuetaan mahdollisuuksia tasapuoliseen harrastamiseen.
- Tuetaan vanhempia kasvatustehtävässä varhaiskasvatuksessa sekä kouluissa ja oppilaitoksissa. Suunnitellaan tukimuodot yhdessä vanhempien kanssa.
- Laaditaan oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltoryhmän hyvä valtakunnallinen työskentelymalli kouluasteittain, esiopetus mukaan lukien.

Varhaiskasvatus, koulu ja oppilaitos lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena

TOIMENPITEET

Yksilökohtaisen opiskeluhuoltotyön sisältöjä syvennetään ja toimintatapoja kehitetään

- Järjestetään opiskeluhuoltopalvelut lapsi- ja nuorilähtöisenä kokonaisuutena, joka jatkossa voisi tarjota lapsille ja nuorille peruspalveluja myös somaattisen ja psyykkisen terveyden pulmissa.
- Kehitetään erityistason palvelujen, opiskeluhuoltopalvelujen ja koulun yhteistyökäytänteitä vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä tarpeisiin.
- Varmistetaan yksilökohtaisen opiskeluhuollon lain mukaiset toimintatavat.
- Mallinnetaan esiopetuksen yksilökohtainen opiskeluhuolto.
- Mallinnetaan varhaiskasvatus-, esiopetus-, koulu- ja oppilaitosympäristöön sopivia varhaisen tuen ja hoidon käytänteitä (ml. yhteinen työ perhekeskuksen, erikoissairaanhoidon ja lastensuojelun kanssa). Näihin kuuluvat erityisesti toimet mielenterveysongelmien varhaiseksi tunnistamiseksi ja niiden hoitamiseksi.

Kehitetään valtakunnallisesti sähköisiä palveluja ja menetelmiä sekä tuetaan niiden käyttöönottoa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten hyvinvointityön tueksi

Esimerkkejä ovat nettiterapiat/mielenterveystalo, koulun hyvinvointimittari ja sähköiset esitietolomakkeet koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon.

Erityis- ja vaativimpien palveluiden kehittämiskokonaisuuteen sisältyvät seuraavat osa-alueet:

1. Integratiivisten toimintamallien kehittäminen yhdessä perustason palveluiden kanssa
  - a. Monitoimijainen arviointimalli
  - b. Erityisosaamisen liittäminen osaksi perustason palveluja, uudet toimintamallit vertikaalisen integraation mahdollistamiseksi
  - c. Monialainen yhteistyö ja osaamisen yhdistäminen erityistason palveluissa, uudet toimintamallit horisontaalisen integraation mahdollistamiseksi
2. Lastensuojelun kehittäminen
  - a. Lastensuojelun perhetyö ja perhekuntoutus
  - b. Lastensuojelun sosiaalityön moniammatillinen toimintamalli
  - c. Lastensuojelun laitoshoido
  - d. Lastensuojelun perhehoito
  - e. Sijaishuollon valvonnan ja ohjauksen malli
3. Erityistason palveluiden uudistaminen
4. Vaativimman tason palveluiden uudistaminen

Keski-Suomen lasten, nuorten ja perheiden kehittämistyön eteneminen

Vaihe 1
12/2014-4/2015

Vaihe 2
6/2015-10/2016

Vaihe 3
11/2016 ->?

Pilotti 1:
Perhekeskusmallin kehittäminen ja juurruttaminen Keski-Suomen kunnissa

Matalan kynnyksen palveluiden verkostointi

KÄRKIHANKE 3

- Syventävät suunnitelmat

Maakunnallinen LAPE-ryhmä, Muutosagentti

Lasten, nuorten ja perheiden palvelumalli

YHTEINEN TOIMINTAMALLI JA TOIMINTAKULTTUURI
Verkostotyön yhteensovittaminen

Pilotti 2:
Keski-Suomen lasten, nuorten ja perheiden erityispalvelumalli. Oma asiantuntijaryhmä.

Eriyistason palveluiden verkostointi

ISO KUNTAKIERROS (21 kuntaa)

- Kuntalaisten kuuleminen palvelumallin määrittelytyössä
- Henkilöstötilaisuudet (valmentaminen ja hyvien käytäntöjen kerääminen)

KYSELYT

- järjestöille ja heidän asiakkailleen sekä ammattilaisille

TIEDON KERUU

- Tilastot ja tunnusluvut, tapaamiset ja opintomatkat

LASTEN, PERHEIDEN JA LS -PROSESSIN TYÖRYHMÄ SEKÄ SEMINAARIEN TYÖPAJAT

- Missio-visio-strategia, yhteinen näkemys tavoitteista ja etenemistavasta

VISIO:

"Korjaavasta tukevaan yksilöstä verkostoon"

Maakunnallinen Lape-ryhmä

- Sote- ja maakuntauudistusta valmisteleva palvelutuotantoryhmä valtuutti kokouksessaan 19.5.2016 Keski-Suomen SOTE2020-hankkeen kokoamaan Keski-Suomen **maakunnallisen LAPE-ryhmän**
- Ryhmän tehtävänä on jatkossa ohjata, koordinoida, tukea ja arvioida alueen LAPE-muutostyötä, sekä toimia vuoropuhelussa maakunnan SOTE-valmistelun sekä valtakunnallisen LAPE-muutostyön kanssa (muut kärkihankkeet)
- Kuntia on pyydetty nimeämään jäsen ja varajäsen, toinen sotesta ja toinen sivistyksestä, lisäksi ryhmässä on edustus KSSHP:lta, järjestöiltä, yrityksiltä, SRK:lta, nuorilta, maakuntaliitolta, Koskelta, Likesiltä ja Keski-Suomen liikunnalta, oppilaitoksilta jne.
- Valtiovallan ajatus on että maakunnalliset Lape-ryhmät hyväksyvät alueidensa kärkihankehakemukset

Maakunnallinen Kärkihanke 3 hankehakemus

- Palvelutuotantoryhmän valtuuttamana Keski-Suomen SOTE2020-hanke on valmistellut **maakunnallista kärkihanke 3 hankehakemusta**
- Valmistelua varten on kasattu ”työrukkanen” - Keski-Suomen SOTE2020-hankkeen lasten, nuorten ja perheiden erityispalvelumalli työryhmän kokouksessa 27.5.2016
- Työrukkanen on kokoontunut kolme kertaa valmistelemaan Kärkihanke 3 hankehakemusta 20.6.2016, 19.8.2016 ja 12.9.2016, jonka lisäksi Erityispalvelumalli työryhmä on 29.8.2016 työstänyt hankehakemusta
- Muistiot löytyvät oheisen linkin alta:
<http://www.jyvaskyla.fi/sote2020/lapsiperheet>

Ketkä haluavat olla mukana ja kuinka se on mahdollista?
(Otakantaa.fi esittely)

Lisätietoja: Petri Oinonen

Sähköposti Petri.oinonen@jkl.fi

Puhelinnumero 050 412 4028

